

NIEUW ONDERZOEK – De overgang van oorlog naar vrede in Brussel, 1918

In de komende maanden wordt door het CegeSoma onderzoek gevoerd naar een turbulente episode uit de Belgische geschiedenis: de overgang van oorlog naar vrede in Brussel (september-december 1918). In deze periode volgden talloze gebeurtenissen zich in snel tempo op, waaronder de oprichting van Duitse 'rode' soldatenraden, de wapenstilstand, de uittocht van het bezettingsleger, de represailles van Belgen gericht op pro-Duitse burgers, het herstel van de openbare orde door de politie en de magistratuur, de 'blijde intrede' van Koning Albert en burgemeester Adolphe Max, de terugkeer van de vrije drukpers!

De focus op een van de donkerste pagina's uit de geschiedenis van de Eerste Wereldoorlog in België

"Prentkaart die de terugkeer van burgemeester Adolphe Max and koning Albert naar Brussel aankondigt, 1918." Bron: Stadsarchief Brussel

Een bijkomend element dat tot dusver weinig aandacht heeft gekregen in de geschiedschrijving, is de aanwezigheid van duizenden vluchtelingen – mannen, vrouwen en kinderen – in Brussel tijdens de herfst van 1918. Deze vluchtelingen waren hoofdzakelijk afkomstig uit de Noord-Franse grensregio (Valenciennes, Cambrai, Douai). Het Duitse leger had hen gevacueerd omwille van een nakend geallieerd offensief. Door contemporaine waarnemers werden de lange voettochten van deze Franse burgers, die in bijzonder menonwaardige omstandigheden verlieten, beschouwd als een van de 'donkerste bladzijden uit de volledige bezettingsgeschiedenis'. Zodra ze in de hoofdstad (of elders) aanbeldden, verbeterde hun situatie slechts weinig. Er waren nauwelijks voorzieningen om hen te herbergen, terwijl de stedelijke levensstandaard al sinds lang erg precair was. Bovendien werden de 'gevacueerden' ook gepercipieerd als een potentiële dreiging voor de sociale orde.

Å

Een tentoonstelling in het BELvue-museum in 2018

Het einddoel van het onderzoeksproject is een tentoonstelling voor een breed publiek, die in de herfst van 2018 zal plaatsvinden in het prestigieuze kader van het BELvue-museum. Het is onze intentie om een nieuwe synthese te bieden van de chaotische laatste oorlogsmaanden en de eerste 'bevrijde' maanden in Brussel, waarin het dagelijkse leven van de stedelingen centraal zal staan. Hoe ging men bijvoorbeeld om met de komst van duizenden hongerige (en vaak ook zieke) vluchtelingen? Hoe probeerden de stedelijke overheid de volksgezondheid veilig te stellen tijdens een plotse uitbraak van de Spaanse griep? Op welke manier liet het Duitse leger haar greep op de stad verslappen, en hoe vulden de Belgische autoriteiten dit machtsvacuüm op? Hoe kan de extatische ontvangst van de Koning op 22 november 1918 worden verklaard? Welke impact had de koninklijke parlementstoespraak over het stemrecht, die tijdens dezelfde dag werd gehouden? Wuifde België die dag vaarwel naar de negentiende eeuw? Welke rol speelden de politieke transformaties in Duitsland? Het einde van de oorlog was bovendien een periode van zowel vreugde als verdriet: enerzijds betuigde men eer aan de overledenen, anderzijds heerste er een euforische sfeer na de langverwachte bevrijding. De hoofdstad moest voorts afrekenen met de komst van krijgsgevangenen en Belgische vluchtelingen die na bijna vier jaar eindelijk weer huiswaarts konden keren. Dit zijn slechts enkele van de thema's die aan bod zullen komen in deze tentoonstelling voor het herdenkingsjaar 2018.

Het onderzoeksproject wordt uitgevoerd door de historicus Jens van de Maele, onder leiding van Chantal Kesteloot.

19/05/2017